

Planinsko društvo Kanal vabi na **25. pohod** **Po stopinjah Valentina Staniča** in otvoritev prenovljenega trga **Kontrada**

**v soboto,
7. aprila 2018**

GLAVNI POHOD:

SOLKAN-SABOTIN-VRHOVLJE-KORADA-KANAL

Start: 06:00 - 09:00 s parkirišča pri Solkanskem mostu

Dolžina: cca. 8 ur hoje brez postankov (30 km)

Sveta maša, posvečena Valentinu Staniču:

Ob 11:30 v cerkvi sv. Gendrce na Koradi

KRAJŠI SEVERNI del pohoda:

VRHOVLJE-KORADA-KANAL

Start: 08:00 - 10:00 z Vrhovljega

Dolžina: cca. 4 ure hoje

KRAJŠI JUŽNI del pohoda:

SOLKAN-SABOTIN-VRHOVLJE

Start: 06:00 - 09:00 s parkirišča

pri Solkanskem mostu

Dolžina: cca. 4 ure hoje

Kontrolne točke: Solkan, Sabotin, Vrhovlje, Korada in Kanal

Udeleženci pohoda morajo upoštevati cestno prometne predpise ob stiku s površinami, po katerih se odvija promet. Hoja na lastno odgovornost!

STARTNINA: 5€ - v Solkanu in na Vrhovlju.

Vključuje topel obrok na cilju med 12:00 in 17:00.

Zaključna prireditev: ob 15:30 na Kontradi

**VOZNI REDI AVTOBUSTOV ORGANIZATORJA SO OBJAVLJENI
NA SPLETNI IN FACEBOOK STRANI PD VALENTIN STANIČ KANAL.**

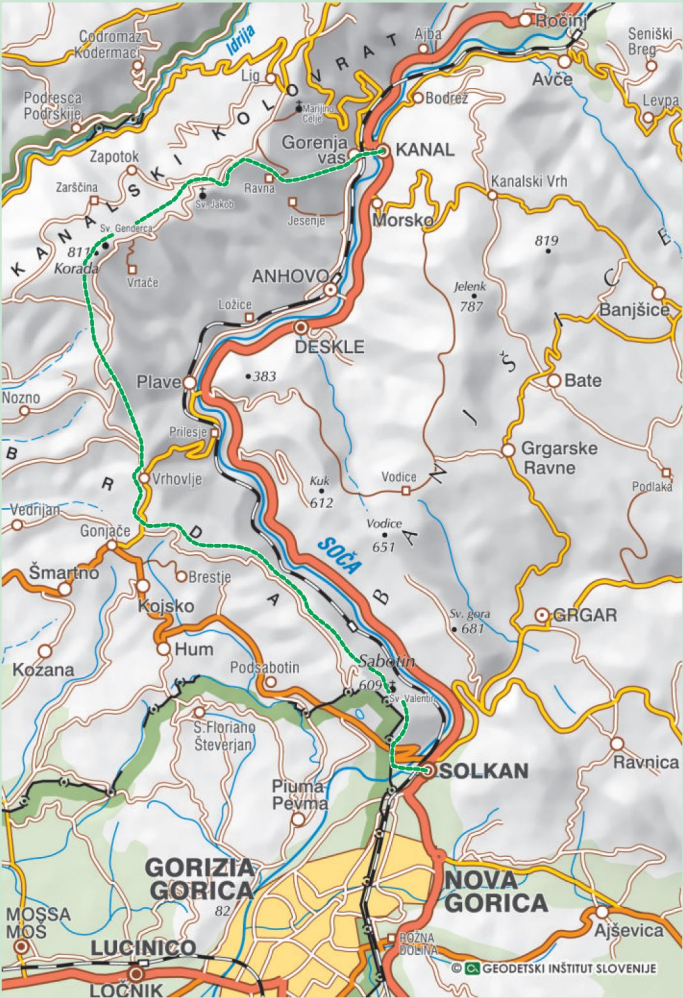

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA
REGIONALNI RAZVOJ
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Krajevna
skupnost
Kanal ob Soči

OBČINA
KANAL OB SOČI

**Planinsko društvo
Valentin Stanič Kanal**
Gradnikova 3, 5213 Kanal
pd-kanal.nvoplanota.si
fb pdkanal.valentinstanic
pdVS.Kanal@gmail.com

Literatura: Fran Levec: Soča 1873, Slovenija-turistični vodnik, - ZMK 1955, Marijino Celje 3 – Sakralni spomeniki Primorske 1995, Andrej Lovšin: Valentin Stanič - Lj 1956, Kanalski kolovrat - 2000, Sabotin, Simbol prijateljstva in miru - GM 2002, Po sledovih naše prisotnosti, Gorica Transmedia 2002, Sergio Tavano: Gorica in njena grofija - Gorica 2002, Dr. Tatjana Peterlin-Neumaier: Staničevo zadnje dobro delo - 2002
Tekst in foto: Jože Medvešček in Marko Valentinčič, Lektorirala: Antonija Valentinčič, Dopolnjen ponatis A-media 2017

Valentin Stanič

Bodrež pri Kanalu 12.2.1774 – Gorica 29.4.1847

»V osebnosti Valentina Staniča so bile harmonično združene dejavnosti pesnika, pisatelja in prevajalca, učitelja in vzgojitelja, prosvetnega in socialnega delavca, duhovnika, zdravnika, tiskarnarja in razširjevalca slovenske knjige, umnega kmetovalca in rokodelca, prosvetljenca, fizika in zemljepisca, veleturista in planinskega pisatelja, človekoljuba, ljubitelja živali in cvetja«. Evgen Lovšin.

V Bodrežu pri Kanalu rojeni Valentin Stanič, duhovnik, prosvetitelj, humanist in predhodnik alpinizma v Evropi, se je šolal v Trbižu in Celovcu (1789-1792) ter v Salzburgu (1792-1802). Leta 1802 je bil posvečen v duhovnika. Nekaj mesecev je kaplanoval v Nonnbergu pri Salzburgu. V jeseni 1802 se je vrnil na Goriško in nastopil službo kaplana na Banjšicah. Od leta 1809 do 1819 je bil vikar v Ročinju, nato pa do svoje smrti 1847 stolni kanonik v Gorici. Od leta 1828 je bil tudi višji šolski nadzornik. V svojem študentskem obdobju v Salzburgu je začel zahajati v gore, kamor so ga verjetno zvabili znanstveni nagibi, vendar so v njegovem gorniškem delovanju vedno bolj prevladovala alpinistična nagnjenja. Veliko pozornosti je posvečal botaniki, geologiji, zemljemerstvu in preučevanju klimatskih razmer. Leta 1800 je bil s prvoprstopniki na Velikem Kleku/Großglocknerju (3798m) in kot prvi človek se je povzpel na najvišji vrh častitljivega Watzmanna (2713m) ter na Visoki Göll/ Hohe Göll (2552m).

Trem najbolj slovečim vrhovom v Vzhodnih Alpah – poleg Watzmanna in Großglocknerja še Triglavu – je prvi izmeril višino. Z razgledne Banjske planote so ga še vedno privabljal gore. Povzpel se je na Krn, Mangart, Prestreljenik in leta 1808 na Triglav. Pozneje, med službovanjem v Gorici, je obiskal Monte Cavallo, Pramaggiore in Clapsavon v Karnijskih Alpah. Občudoval jih je kar z Banjšic, Svete Gore in Sabotina. Poleg dušnopastirskega delovanja je učil otroke brati in pisati, bil je pekovodja in kmetovalec, tesar in kovač. V Ročinju je zgradil šolsko poslopje, v Kanalu zasilen most čez Sočo ter pisal vladi in cesarju prošnje za izgradnjo kamnitega. Tako je v hudih časih lakote priskrbel ljudem delo in zaslužek. Pisal in prevajal je pesmi in nekatere sam natisnil z lastno tiskarsko napravo. Med prvimi v Avstriji je cepil proti črnim kozam.

Po prejemu letnega poročila Münchenskega društva proti mučenju živali za leto 1843 se je takoj včlanil in 1846 leta ustanovil prvo **društvo proti mučenju živali** v Avstrijski monarhiji. Društvo je imelo več kot tisoč članov, nekaj celo na Štajerskem, v Dalmaciji in v Italiji. Kot višji šolski nadzornik je poskrbel, da so nastale nove

šole, tako je število otrok, ki so obiskovali šolo, odločno poraslo. Leta 1844 je z ustanovami, katerim je namenil precejšen del svojega premoženja, omogočil šolanje bratovim potomcem in revnejšim šolarjem Kanala, Ročinja in Banjšic. Leta 1836 je dobil v roke Czechovo knjigo o poučevanju gluhonemih. Po štiriletnih prizadevanjih je leta 1840 ustanovil v Gorici **gluhonemnico**. Prav pri delu v tem zavodu – bil je že tridesedemdeset let star – se je poškodoval in nekaj dni kasneje umrl.

Nemška planinska zveza Alpenverein oziroma njena sekcija iz Münchna na Bavarskem že od leta 1999 podeljuje **Staničevo nagrado**, namenjeno osebi, ki si je pridobila izredne zasluge z nesebičnimi dejanji v prid človeku in naravi. Tudi kanalskemu planinskemu društvu so zaupali izbiro nagrajenca/ke. V spomin na Staničevo prvoprstopništvo na najvišji Srednji vrh Watzmanna pred več kot dvema stoletjema pa prof. dr. med. H.-V. Ulmer z Johannes Gutenbergške univerze v Mainzu bienalno organizira mednarodni **simpozij višinske fiziologije in prakse**.

Po stopinjah Valentina Staniča

Spominski pohod v čast Valentinu Staniču, duhovniku, prosvetitelju, humanistu in predhodniku alpinizma v Evropi, se odvija iz Solkana (103m) blizu Gorice, središča nekdanje Goriške dežele, po grebenu Sabotina (609m) do Vrhovelj (420m) v Brdih in čez Korado (812m) po Kanalskem Kolovratu v Kanal ob Soči. Pohod simbolno povezuje Gorico, kjer je Stanič deloval osemindvajset let, s Kanalom, ki je nedaleč od Bodreža, njegove rojstne vasi, pa tudi bližnjih Banjšic in Ročinja, kjer je služboval pred premetitvijo v Gorico.

Pohod je tradicionalen (prvi že 1994 leta) s tremi različicami. **Glavni pohod** poteka od Solkana (od 6.00 do 9.00) do Kanala, **krajša dva** pa od **Solkana** (od 6.00 do 9.00) samo **do Vrhovelj** ali **od Vrhovelj** (začetek od 8.00 do 10.00 ure) do Kanala. Zmerne hoje brez postankov je **8 ur** za celotno pot, za krajša pohoda pa po **4 ure**. Celotna pot je označena s planinskimi markacijami.

Zaključna prireditev s kulturnim programom ter podelitvijo značk, priznanj in nagrad je ob 15.30 na Kontradi v Kanalu.

Posebni avtobus povezuje Kanal s Solkanom in Vrhovljami.

Predstavitev poti in zanimivosti

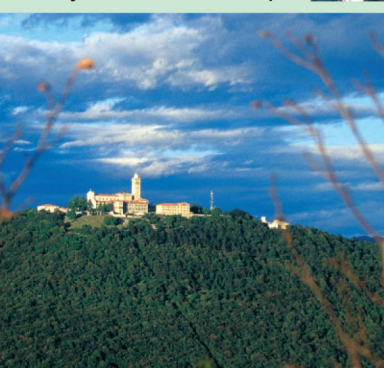
Staničev spominski pohod se začne s parkirišča pred mostom čez Sočo v **Solkanu**. Nedaleč stran je Plenčičev trg, kjer stoji pri cerkvi obeležje s citatom iz darovne listine cesarja Otona III. iz leta 1001, s katero podeljuje v fevd oglejskemu patriarhu Janezu: »... polovico gradu, ki se mu pravi Salikanum in polovico vasi, ki se v jeziku Slovencev imenuje Gorica...«

Iz Solkana krenemo po cesti proti Kanalu in Tolminu, nato pa na soški most **Osimske ceste**, ki pelje v Brda in s katerega lahko občudujemo znameniti **solkanski železniški most** z najdaljšim kamnitim lokom na svetu. Najprej po cesti, nato pa po stezi se vzpenjamo po pobočju **Sabotina**, ki je bil že leta 1976 zaradi velike pestrosti rastlinskih vrst,

rastišča endemičnih in zavarovanih rastlinskih vrst uvrščen v inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije. Kmalu se nam odpre čudovit razgled na Novo Gorico, pozidano med Solkanom in Gorico. Vas, ki so ji pred tisoč leti dali ime slovenski predniki, je postala mesto in središče Goriške grofije, kasneje zgodovinske dežele

Goriške. Na tem območju so skozi stoletja sobivali pripadniki treh evropskih narodnosti. Naš Stanič je v Gorici živel in vsestransko deloval celih osemindvajset let.

Po dobri uri hoje dospemo do ostalin božjepotne cerkvice **Sv. Valentina**, pozidane verjetno že v 14. stoletju. Sem gor je hodil, kot nam je zapisal Anton Martin Slomšek v Drobtnicah, Valentin Stanič praznovat svoj god. Stanič ni hodil po »naši« pot. Iz Gorice se je podal čez pevski most na briško stran, prek Pevme in Štmavra je prišel do vznožja Sabotina in po

sedanjem italijanskem ozemlju do ostankov cerkvice Sv. Valentina. Po razglednem **Sabotinskem grebenu** – tik pod nami je v jez solkanske hidrocentrale ujeta Soča, onkraj nje se dviga Skalnica, katere vrh je Sveta Gora z romarsko cerkvijo, še dalje Trnovska

planota s Čavnom in Modrasovcem – prispemo kmalu na vrh 609 m visokega Poklona. Na jugu vidimo Kras, Goriško ravnino, Sočo in morje. Na zahodu so gričevnata Brda, Furlanska nižina in za njo Karnijske Predalpe in Karnijske Alpe s Staničevimi Monte Cavallom, Pramaggiornom in Clapsavonom. Ob dobri vidljivosti uzremo tudi Civetto in Antelao v Dolomitih. Med Brdi na levi in Soško dolino na desni strani se nadaljuje naša pot po grebenu z neštetimi ostanki jarkov, bunkerjev in kavern s prizorišča hudih bojev med italijansko in avstroogrsko armado v prvi svetovni vojni.

Dve uri se blago spuščamo mimo zavetišča na Sabotinu in lovske koč. Na Vrhovlje, kjer je prehod v **Brda** iz Soške doline. Brda so staro naselitveno območje, še iz rimske dobe. Brici so branili slovenstvo, niso se mešali s Furlani. Zaradi meje in vojnih spopadov so bile tu številne utrdbe in gradovi. Na briških gričih uspeva vinogradništvo ter pridelovanje češenj, breskev in oljk. Za nami je prvi del poti oziroma prvi krajši del.

Na **Vrhovljah** se nadaljuje glavni pohod oziroma se začne drugi, krajši. Tistim, ki imamo za seboj pot čez Sabotin, se mogoče že pozna utrujenost, ko spešimo proti najvišji točki naše poti, 812 metrov visoki Koradi. Domačini pravijo tej gori tudi Sveta Gendrc, ponekod pa Kobalar ali Kobališče. Pot z Vrhovelj do planinskega zavetišča na vrhu je trajala poldrugo uro. Potrebni počitek izkoristimo tudi za razgledovanje. Ob dobri vidljivosti nam pogled seže do Snežnika in Učke, vse do jadranske obale, na zahodu pa preko Furlanske nižine do Karnijskih Alp in Dolomitskih tritisočakov. Le po nekaj deset prehojenih korakih severno od zavetišča se nam pokažejo Julijske Alpe: od Chiampona, Muzce, Kanina in Matajurja, Rombona, Mangarta, Jalovca, Krna, Triglava, vse verige Južnih Bohinjskih gora, vidi se tolminska stran do Črne prsti in Porezna. Na marsikateri od teh gora je pred več kot dvesto leti stal Valentin Stanič s svojimi merilnimi napravami. Celo Grintovec v Kamniških Alpah se nam kaže za Petrovim Brdom. Blizu pod nami je dolina

obmejne rečice Idrije. Onkraj nje je hribovje v Beneški Sloveniji s Staro Goro, stoletja znanim romarskim svetiščem Furlanov in Slovencev. Od nas se proti severovzhodu vleče hrbet Kanalskega Kolovrata z Marijacejsko romarsko cerkvijo. Na drugi strani Soče se za Jelenkom pred Banjško planoto »skrivajo« Banjšice, kraj prvega Staničevega dušnopastirskega delovanja v domačih krajih. Le nekaj minut hoje po skoraj ravni stezi nas pripelje do triangulacijske piramide na najvišji točki **Korade**. Od tam tudi ni več daleč do cerkvice

Sv. Gendrc, postavljene v začetku 16. stoletja. Med prvo svetovno vojno je bila porušena. Ponovno so jo pozidali leta 1936. Ime Gendrc nam pojasni napis na malem zvonu: »V rojstni deželi si Gertruda; Slovencem Jerica lepše zveni, stoletja tu na Koradi kraljuješ, v srcu združuješ sever in jug, z vedro dobroto si se priljubila, kar sveta Gendrc pravimo ti.«

»Prekobilili« smo se čez Korado. Pot nadaljujemo po slemenu Kanalskega Kolovrata. Čez vrh s cerkvico **Sv. Jakoba** in čudovitim razgledom na Beneško hribovje in Julijce se spušča mimo zaselka Ravne proti Kanalu, mimo senika na Kalu v Gorenjo vas pri Kanalu. Baj. se nekoč tudi Kanalu rekli Dolenja vas.

Spustimo se pod železniško progo in že se znajdemo na mostu čez Sočo. Prvega naj bi bili zgradili že Rimljani, zagotovo pa naj bi bil tu zidan most že v srednjem veku, leta 1350.

Za nas, Staničeve čistilce, je kanalski most še posebej zanimiv. Leta 1813 so most porušili umikajoči se francoski vojaki. Valentin Stanič – takrat je bil vikar v Ročinju – je naredil načrt in vodil gradnjo zasilnega lesenega mostu. Na vlado in cesarja je naslovil prošnjo v verzih za gradnjo zidanega mostu, tudi z namenom, da bi prebivalcem omogočil zaslužek v hudih letih pomanjkanja in lakote. V nemščini se je glasilo: »Uns druckt Noth,

Franz! Gib Brot: Sonst – o Gott! Schneller Tod.« V prevodu Antona Martina Slomška pa: »Sila nas stiska, Franc, dajte kruha! Če ne, o Bog! Hitra bo smrt.« In Slomšek je še pripisal: »Franc, dobitljivi cesar so dali kruha ljudem, a tudi skrbnega pastirja niso pozabili in jih dve leti za tem v višjo službo povzdignili.« (Za stolnega kanonika v Gorici.) Novi zidani most je bil zgrajen leta 1817. Ob začetku prve svetovne vojne je bil glavni lok čez Sočo porušen, po vojni obnovljen in razširjen z betonskim delom. Kamniti (severni) del manjšega kopenskega loka pa je – tudi po načinu obdelave kamnov sodeč – del tistega mosta iz leta 1817, za katerega si je prizadeval Stanič.

V **Kanalu** smo, srednjeveškem mestecu z bogato kulturno dediščino in občinskim središčem. Takoj za mostom je staro jedro, prvič omenjeno leta 1140, nekdanj obzidanega Kanala. Ohranjena sta dva stolpa: eden je ohranjen v vogalu gostišča Križnič, drugi

pa je preurejen v galerijo Rika Debenjaka, s slikarjevim doprsnim kipom na pročelju. Na Kontradi stoji znamenita Gotska hiša s spominsko sobo skladatelja Marija Kogoja in knjižnico Josipa Kocjančiča. Na trgu ob cerkvi Marijinega vnebovzetja z gotskim prezbiterijem stoji Neptunov vodnjak (Kanalci mu pravimo Matija) iz leta 1815 in spomenik Valentinu Staniču, delo kiparja Janeza Pirnata iz leta 1957. V gornjem delu trga je spomenik skladatelju Mariju Kogoju, ob južnem vstopu v Kanal pa slikarju Ivanu Čargu. V Kanalu so bili doma še v času čitalnic dejavni bratje Leban, brata Mole' (Vojeslav prevajalec in Rudolf zgodovinar), dirigent »maestro« Anton Nanut in številni drugi zaslužni možje.

Pot »Po stopinjah Valentina Staniča« smo zaključili. Precej dolga je bila in primeren spomin na Staniča, ki je bil ničlikokrat na hribu Sv. Valentina, in tudi v spomin na njegovo večkratno pešačenje iz Salzgurga domov v Bodrež.

Hvala za udeležbo in srečno vrnitev domov. Pa zdravi ostanite in naslednjič spet pridite, lahko tudi samostojno, saj je Staničeva pot opremljena z obvestilnimi tablam in markacijami.